

Тижорат моллари закоти | Фиқҳ дарслари (302-дарс)

19:00 / 10.10.2024 2081

Аллоҳ таоло Бақара сурасида:

كَسَبْتُمْ مَا طَيَّبْتُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ وَأَمْنُوا بِالَّذِينَ يَأْتِيهَا

«Эй иймон келтирганлар! Касб қилган нарсаларингизнинг покизаларидан инфоқ қилинглр», деган (267-оят).

يَفُتَلَزَنُ دِهَاجُ مَلَّاقِ رَاجَّتْ لَآ

«Мужоҳид: «Ушбу оят тижорат ҳақида нозил бўлган», деган».

Бу ояти каримани зикр қилиш билан тижорат молларидан закот бериш вожиб эканига далил келтирилмоқда.

يَضْرِبُ دُنُجٍ نَبَ رَمَسٍ نَع
نِإْفٍ دُعَبِ أَمَّا لَاقُ هُنَعُ هَلَلِ
هَلَلِ أَيْ لَصِ هَلَلِ لُوسَرِ
نَا أَنْ رُمُ أَي نَاكَ مَلَسَوِ هَيْلَعِ
دِعْنِ يَدَّلَا نَمَ قَدَّصَلَا جُرْحُنِ
دُوَادُ وَبَأُ هَاوَرِ عِيَبِلَلِ

Самура ибн Жундуб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

**«Аммо баъду, шубҳа йўқки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи
васаллам бизларни савдо учун тайёрлаб қўйган нарсаларимиздан
садақа чиқаришимизга амр қилар эдилар».**

Абу Довуд ривоят қилган.

Набийимиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг амр қилишлари ҳам савдо молларидан закот бериш фарз эканига далилдир.

هُنَعُ هَلْ لَ اِي ضَرِّ رِذِّي بَأْنَعُ
هَيَلَعُ هَلْ لَ اِي لَصِّي بَّنْ لَ اِنَعُ
لِبِ اِي فِ «: لَ اَقَمَّ لَسَو
مَنْعُ لَ اِي فَو، اَهُتَقَدَص
رَقْبُ لَ اِي فَو، اَهُتَقَدَص
زَبُ لَ اِي فَو، اَهُتَقَدَص
يَنْطُقِرْ اِدْ لَ اِي هَاوَر. «هُتَقَدَص
هَخَّصَّ وَ مَكْ اِخْلَاو

Абу Зарр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Туянинг ўз садақаси бор, қўйнинг ўз садақаси бор, қорамолнинг ўз садақаси бор, кийим(мато)нинг ўз садақаси бор», дедилар».

Дорақутний ва Ҳоким ривоят қилишган. Ҳоким саҳиҳ деган.

«Кийим(мато)»дан мурод кийим (мато) тижоратидир, у эса ҳамма тижорат молларига далолат қилади.

Саҳобаи киромлар, тобеъинлар ва салафи солиҳнинг барчалари тижорат молларидан закот чиқариш фарз эканига ижмоъ қилишган. Мусулмон умматининг адо этиши ҳам фарз амал ҳисобланади.

ذُبَعِ نُبٍ نَمْحُرُّ لِرَا ذُبَعُ نَعِ
تِيَبِ يَلَعُ تُنُكَ : لَأَقِي رَاقُلَا
بِاطْخُلَا نُبٍ رَمُعَ نَأْمَزِ لَأْمُلَا
عَمَجُ عَاطِعُ لَأَجْرَخِ إِذَا نَأَكْفُ
أَبَسَحُ مُمُثُ رَأَجُّتِ لَأَأَوْمَأُ
ذَخَأُ مُمُثُ ، أَدِدَهَأَشِ وَأَبِيءَأُغِ
نَعِ لَأْمُلَا دِدَهَأَشِ نَمَ ةَأَكْزِلَا
دِدَهَأَشِ لَأَوِ بِيءَأُغِ لَأ

Абдуррахмон ибн Абдул Қорийдан ривоят қилинади:

«Умар ибн Хаттобнинг даврида Байтулмолга масъул бўлган эдим. У қачон ато чиқса, тожирларнинг молини, ҳозиринию ғойибини ҳисоб қилар, сўнгра ҳозиридан ҳозирининг ҳам, ғойибининг ҳам закотини олар эди».

ذُبَعُ وَ دَمْحُ أَوْ يِعْفُ أَشِلَا جَرَخَأُ
يِبَأُ نَعُ يَنْطُقُ رَادِلَا وَ قِازِرِلَا
هِنَأُ هِيِبَأُ نَعُ ، سَأْمَحِ نُبٍ وَرَمَعِ

مَدُّالْأَعْيَابِ أَتُنُّكَ : لَأَقِ
 نُبُّرْمُعَ يَبْرَمَفَ ، بَاعَجَلْ أَوْ
 عَقَدَصِّدَا : يَلْأَقَفَ ، بَاطْخُلْ أَوْ
 رِيْمَ أَيُّ : تُلْقَفَ ، كَلِّمَ
 ، مَدُّالْأَعْيَابِ وَهُوَ أَمَّنْ إِي ، نِيْنَمُومَلْ أَوْ
 جَرَّخَ أُمَّتْ هُمُوقَ : لَأَقَفَ
 هَتَقَدَصِّ

Шофеъий, Аҳмад, Абдурраззоқ ва Дорақутний Абу Амр ибн Ҳамас ва унинг отасидан ривоят қилишича, у қуйидагиларни айтган:

«Тери ва ўқдон сотаётган эдим. Умар олдимдан ўтаётиб, менга:

«Молингнинг закотини адо қил», деди.

«Эй мўминларнинг амири, тери, холос», дедим.

«Қийматини ўлчаб, сўнгра закотини адо қил», деди».

يَفِرُّ زُرًّا دَبَعِ يَوْرَ
 هُنَّ أَرْمُعَ نَبَانَعِ «هِفَّ نَصْمُ»
 رَأْدِي لَأَمْلُكَ يَفِرُّوقِي نَأَكْ

زَبَّ وَأُكِّبَ وَأُودِدُوا، دِي بَعِي فِي هِيَ فُؤَالِكُ زَلُّ رَأْدَتْ، رَجَّحَتْ لَل مَاعُ لُكُ

Абдурраззоқ «Мусаннаф»ида Абдуллоҳ ибн Умардан қилган ривоятда у киши:

«Қуллар, ҳайвонлар ёки кийимлар тижоратида айлангириб туриладиган молда ҳар йили закот бор», деганлар.

Бунга ўхшаш ривоятлар жуда ҳам кўп. Хулоса қилиб айтилганда, мусулмонлар жумҳури тижорат молларида закот борлигига иттифоқ қилганлар.

Тижорат энг кўп ва кенг тарқалган касблардан бўлиб, мол топиш ва пулни ишлатишнинг машҳур йўлларида биридир.

Ислом дини ҳалол-пок йўл билан тижорат қилишга тарғиб қилган. Тижорат мол топишнинг энг қулай манбаларидан биридир. Тожирлар миллион ва миллиардлаб сўмларини тижорат моллари билан банд қиладилар. Уларнинг ичида мискинларнинг ҳаққи бўлмиш закот бўлмаса, тожирлар пулларида тижорат моли олиб қўйиб, закот бермай юравердилар.

Уламоларимиз тижорат молларини «фойда кўриш мақсадида олди-сотди учун тайёрлаб қўйилган нарса» деб таъриф қилганлар.

Демак, пул бирлигидан бошқа, тижорат учун тайёрлаб қўйилган асбоб-ускуна, турли матоҳлар, кийим-кечак, озиқ-овқат, тақинчоқлар, ҳайвонлар ва бошқа нарсалар тижорат моллари ҳисобланади. Ким ўша нарсалардан тижорат учун тайёрлаб қўйса, уларга бир йил тўлса, уларни пулга чаққанда қиймати нисобга етса, закот бериши фарз бўлади. Закотга қийматнинг икки ярим фоизи чиқарилади.

«Кифоя» китобининг иккинчи жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 5 октябрдаги 03-07/7013-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.

